

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ БІЛІМ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМ МИНИСТРЛІГІ
Л.Н. ГУМИЛЕВ АТЫНДАҒЫ ЕУАЗИЯ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ

Студенттер мен жас ғалымдардың
«ҒЫЛЫМ ЖӘНЕ БІЛІМ - 2016» атты
XI Халықаралық ғылыми конференциясының
БАЯНДАМАЛАР ЖИНАҒЫ

СБОРНИК МАТЕРИАЛОВ
XI Международной научной конференции
студентов и молодых ученых
«НАУКА И ОБРАЗОВАНИЕ - 2016»

PROCEEDINGS
of the XI International Scientific Conference
for students and young scholars
«SCIENCE AND EDUCATION - 2016»

2016 жыл 14 сәуір
Астана

**ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ БІЛІМ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМ МИНИСТРЛІГІ
Л.Н. ГУМИЛЕВ АТЫНДАҒЫ ЕУРАЗИЯ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ**

**Студенттер мен жас ғалымдардың
«Ғылым және білім - 2016»
атты XI Халықаралық ғылыми конференциясының
БАЯНДАМАЛАР ЖИНАҒЫ**

**СБОРНИК МАТЕРИАЛОВ
XI Международной научной конференции
студентов и молодых ученых
«Наука и образование - 2016»**

**PROCEEDINGS
of the XI International Scientific Conference
for students and young scholars
«Science and education - 2016»**

2016 жыл 14 сәуір

Астана

ӘӨЖ 001:37(063)

КБЖ 72:74

Ғ 96

Ғ96 «Ғылым және білім – 2016» атты студенттер мен жас ғалымдардың XI Халық. ғыл. конф. = XI Межд. науч. конф. студентов и молодых ученых «Наука и образование - 2016» = The XI International Scientific Conference for students and young scholars «Science and education - 2016» . – Астана: <http://www.enu.kz/ru/nauka/nauka-i-obrazovanie/>, 2016. – б. (қазақша, орысша, ағылшынша).

ISBN 978-9965-31-764-4

Жинаққа студенттердің, магистранттардың, докторанттардың және жас ғалымдардың жаратылыстану-техникалық және гуманитарлық ғылымдардың өзекті мәселелері бойынша баяндамалары енгізілген.

The proceedings are the papers of students, undergraduates, doctoral students and young researchers on topical issues of natural and technical sciences and humanities.

В сборник вошли доклады студентов, магистрантов, докторантов и молодых ученых по актуальным вопросам естественно-технических и гуманитарных наук.

ӘӨЖ 001:37(063)

КБЖ 72:74

ISBN 978-9965-31-764-4

©Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия
ұлттық университеті, 2016

Қоса кететін жағдай, қытай тіліндегі бір иероглифтің екі омоним сөздерде кездесуі кірме сөздермен байланысты болуы мүмкін. Кірме сөздердің қытай тіліне енуі қытай жазбасының жаңа деңгейге кіргенін айтады.[1]

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Омонимия в современном китайском языке А.А Хаматова
2. Словообразование в китайском языке А.А Хаматова
3. “Қазақстан”: Ұлттық энциклопедия

ӘӨЖ 811.581:811.512.122

ҚЫТАЙ ТІЛІ ЖӘНЕ ҚАЗАҚ ТІЛІНІҢ ТЫНЫС БЕЛГІЛЕРІН САЛЫСТЫРУ

Тезекбаева Нургуль

k.nura_08@mail.ru

Л.Н.Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті
Филология факультеті, қытай филологиясы кафедрасы, 2-курс студенті

Тыныс белгілері айтайын деген ойды нақтылы, дәл түсінікті етіп жеткізу үшін, сондай-ақ баяндалмақшы пікірді ала-құла етпей, айқын білдіру үшін қолданылады. Бұл – тыныс белгілерінің басты қасиеті. Тыныс белгілері сөздер тіркесі мен сөйлемдерді айтқанда, немесе оқығанда тілде байқалатын кідірісті де, дауыста аңғарылатын әркелкі құбылысты да білдіреді. Бұл – тыныс белгілерінің қосымша қасиеті. Жазба тілде болсын, сондай-ақ ауызекі тілде болсын тыныс белгілерін дұрыс қолдана білудің үлкен мәні бар. Тыныс белгілері мүлде қойылмаған, немесе дұрыс қойылмаған мәтінді сөйлемді түсінікті етіп оқу да, мағынасын түсіне білу де қиын. Тыныс белгілері дұрыс қойылмайтын сөйлемдерде ой күңгірттеніп, екіұшты болып, тіпті сөйлем құрамындағы сөздер синтаксистік қызметі жағынан (бастауыш, баяндауыш, анықтауыш т. б.) өзгеріске түсуі мүмкін [3, 1].

Қытай тілін үйренбекші болған әрбір адам күндердің-күнінде оның жазбасындағы өзіндік қолданыстағы тыныс белгілерімен де танысу керек болады. Бірақ, дұрыстап қарастырса, қытай тіліндегі тыныс белгілері мен қазақ тіліндегі тыныс белгілерінің аса қатты айырмашылығы жоқ, тек кейбір тыныс белгілерінің ерекшеліктері бар.

Ежелгі қытай тракттарында текст үстінен астына қарай және оңнан солға қарай жазылатын болған. Сонымен қатар, тыныс белгілері іс жүзінде қолданылмаған да. Пунктуация XX-ғасырдың ортасынан бастап текстты еуропалық стильде көлденеңінен және содан оңға қарай жазыла бастағаннан кейін қиындатыла басталды.[3.1] Қазіргі қытай тілінің жазбасында, дәстүрлі символдардан басқа, еуропалық тыныс белгілері де қолданылады. Мысалы, мына белгілер сыртқы түрімен де, қолданылуы жағынан да қазақ тіліндегі белгілермен ешбір айырмашылығы жоқ, олар: нүктелі үтір (;), қос нүкте (:), сұрау белгісі (?), леп белгісі (!). Сонымен қатар, қазақ тіліндегі тыныс белгілерінен сыртқы түрімен және қандай да бір айырмашылықтары бар белгілер де бар.

Классикалық қытай тілі жазбасында тыныс белгілері өте аз қолданылған, негізінен нүкте (。) және тамшы тәрізді үтір (、) кездеседі. Бірінші тыныс белгісі сөйлемді аяқтау үшін қолданылса, оның сыртқа түрінің шеңбер тәрізді болып келуі оның еуропалық нүктеден айырмашылығын түсіндіреді. Еуропалық үтір мен тамшы тәрізді үтірдің де айырмашылықтары бар. Тамшы тәрізді үтір бірінен соң бірі келетін бірыңғай мүшелерді айыру үшін керек. Ал, еуропалық нүкте грамматикалық құрылымдарды айыру үшін қолданылады [2, 204].

Тырнақшалар қазақ тіліндегі сияқты (“ ”)дәжәнеөзіндік(『』), (「」)болуыдамүмкін. Г-тәріздітырнақшаларжоғарыдантөменқарайжазылғанежелгімәтіндердеқолданылған.

Егер бір сөйлемде тырнақшаны екі рет қолдану керек болса, оны қосқылып жазған (“ ”, 『 』), ал ішіндегісін жеке леп жазған (“ ”, 「 」).

Көп нүкте қытай тілінде қосарланып жазылады, яғни, қазақ тілінде көп нүкте орнына үш нүкте қойса, қытай тілінде алты нүкте қойылады(.....). Және де оны төменгі жерде емес, ортасына жазады.

Қытай тілінің жақшаларының да түр-түрі бар. Жай жақша да (()), мәнерлі жақшалар да кездеседі ([], { }, 【 】 , 『 』 және тағы басқалары).

Үтір сияқты, қытай тілінде сызықшаның екі түрі бар: жай (—) және созылған (——). Жай сызықшаны қолдану қазақ тіліндегі дефисті қолданумен ұқсайды. Ал, созылған сызықша жазылғанда екі сызықшаны жазумен теңеседі, және оның қолданылуының да өзіндік ерекшеліктері бар, мысалы, қытай тілінде созылған сызықшаны жақша орнына және дыбысты созуды көрсету үшін қолданылады.

Кітап атауы үшін қолданылатын тырнақшалар (《 》, 〈 〉). Бұл тырнақшалар басқа тырнақшалар сияқты емес, иероглифтың биіктігімен бірдей жазылады. Олар арнайы кітап атауы, құжаттар және мақалалар атаулары үшін қолданылады.

Орта нүкте (•). Түрі бойынша кәдімгі майлы нүкте ғана сияқты, бірақ ол астында қойылып емес, бір белгінің орнына ортасына қойылып жазылады. Орта нүкте екі жағдайда пайдаланылады: а) уақытты жазған кезде ай мен күнді айыру үшін арасына қойылады; б) шетелдіктер үшін ата тегі мен әкесінің атын жазғанда арасы ажырату үшін жазылады.

Бөлу белгісі (•). Кәдімгі нүкте сияқты жазылады. Бұл белгі мәтіндегі бір фрагменттің астын сызу үшін пайдаланылады.

Қайталау белгісі (々). Сыртқы түріне қарасаң, «мүйіз» иероглифын еске аласың. Мәтінде қайталау белгісі қайталанатын иероглиф орнына жазылады.[1.182]

Міне, осы мақаладан қытай және қазақ тіліндегі тыныс белгілерінің арасында аса қатты айырмашылық жоқ екенін көруге болады. Бұл мақалада жазылған ақпараттар болашақта қытай тілін үйреніп жүрген оқушы көмегі тиеді деп ойлаймын.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. В.И., «Грамматика китайского языка», 1982
2. Ван Ляо И, «Основы китайской грамматики», 1954
3. Наиболее распространенные китайские символы в порядке убывания частоты
4. Китайское письмо, 1975

ӘОЖ 316.3[574+510]

ҚАЗАҚСТАН МЕН ҚЫТАЙДАҒЫ ҚОҒАМДЫҚ МӘСЕЛЕЛЕР

Тойбол Қарақат

Karakat822@gmail.com

Л.Н.Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті Филология факультеті қытай филологиясы кафедрасының оқытушысы, Астана, Қазақстан

Қоғам - жалпы мағынасында, мәдениеті ортақ, белгілі бір аумақта тұратын және өздерін біртұтас, өзгеше бірлестік деп білетін адамдар тобы; тар мағынасында бұрыннан немесе жақсы танымал ұлттық бірлестік. Бұл ұғым әлеуметтанудағы ең маңызды ұғымдардың бірі болып табылатындығына қарамастан, оны қолдану әсіресе оның екінші өзіндік отбасылық, экономикалық және саяси институттары мен анық шекаралары бар әйгілі ұлттық мемлекеттерге қолданыла алатын мағынасында пайдалану бірқатар қиындықтар мен кикілжіңдер туғызып отыр.

Қоғамдық мәселе - бүкіл қоғам зерттеушілерінің талқылауындағы маңызды мазмұн, қоғамдағы байланыстың жүйсізденуі, қоғамдық тәртіптің бұзылуы, қоғамның дамуына кері